

**Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
State Scientific Institution «Institute of Educational Analytics»**

**Збірник тез доповідей
V Міжнародної науково-практичної конференції
«ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙНИ:
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ,
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ»**

26 жовтня 2023 року

м. Київ, Україна

**Book of Abstracts
of the V International Scientific and Practical Conference
«EDUCATION DURING THE WAR:
DEVELOPMENT OF INFORMATION
AND ANALYTICAL SUPPORT, DIGITAL
TRANSFORMATION, EUROPEAN INTEGRATION»**

October 26th, 2023

Kyiv, Ukraine

Тур О. М.

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7473-5868>*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Пошук нових технологій, методів і прийомів навчання в підготовці майбутніх спеціалістів галузі дошкільної та загальної середньої освіти є важливим питанням, вирішення якого є безперечною умовою якості професійної освіти цих спеціалістів, а отже, й їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Сьогодні працівники-професіонали, особливо ті, хто працює з людськими ресурсами, мають досконало володіти не лише професійною компетентністю, великого значення для них також набуває високий рівень сформованості комунікативної компетентності як невід'ємного складника їх професіоналізму.

Удосконалення професійно-комунікативної компетентності студентів – майбутніх вихователів і вчителів, здатних до творчості, саморозвитку й самореалізації, сьогодні не можливе без активного використання в освітньому процесі вищої школи інформаційних технологій, адже надшвидкі темпи комп'ютеризації всіх сфер суспільної діяльності не оминули й сферу освіти. Наразі комп'ютерні технології є потужним засобом навчання: «Упровадження комп'ютера у навчальний процес не лише звільняє викладача від рутинної роботи в організації навчального процесу, воно дає можливість створити багатий довідковий та ілюстративний матеріал, представлений у найрізноманітніших варіантах: текст, графіка, анімація, звукові та відеоелементи» [1, с. 55]. Разом із тим, не варто визнавати універсальність і унікальність комп'ютера в контексті можливості повної заміни ним інтелектуальної праці викладача. Лише оптимальне використання можливостей комп'ютерних технологій та творчої праці викладача забезпечує якість освітнього процесу, його дієвість, ефективність.

Більшу результативність, за нашими спостереженнями, навчання має тоді, коли можливості комп'ютера використовуються під час проведення лекційних занять із застосуванням мультимедійних технологій. Така лекція-візуалізація (порівняно з традиційною лекцією, яка передбачає конспектування студентом навчального матеріалу за інформаційним повідомленням викладача) має очевидну інтерактивну перевагу: «Інтерактивне навчання – це особлива форма організації освітнього процесу, при якій відбувається постійна активна взаємодія тих, хто навчається. Таке навчання ґрунтується на співнавчанні, взаємонавчанні (колективному, груповому, навчанні у співпраці), де викладач і учень (студент)

є рівнозначними, рівноправними суб'єктами. Інтерактивне навчання виключає домінування одного учасника освітнього процесу над іншими, однієї думки над іншою. Під час діалогу учні (студенти) оволодівають культурою спілкування, навичками бути демократичними, критично мислити, приймати продумані, продуктивні рішення» [2, с. 361–362].

Щоб розвинути у студентів комунікативну компетентність в умовах інтерактивного навчання, Т. Непомняща пропонує використовувати такі методи, «що дають змогу студентові усвідомити свою залежність від соціуму, виробити ключові стратегії поведінки у різних ситуаціях професійного спілкування (перебуваючи в ролі керівника або підлеглого, організатора або виконавця), відчувати відповідальність за результати спільної діяльності» [3, с. 111]. Крім того, на її думку, такі методи варто застосовувати в самостійній роботі, «виконуючи яку, студент усвідомить необхідність взаємодії з іншими студентами й викладачем» [3, с. 111].

З метою формування комунікативної компетентності майбутніх працівників сфери дошкільної та середньої освіти ми в нашій практиці активно використовуємо неімітаційний інтерактивний метод *лекції-візуалізації*, за допомогою якого передавання усної інформації доповнюється супроводом візуальної форми. О. Баліцька зазначає: «Для даного виду занять характерно широке використання так званих опорних сигналів, коли вся інформація кодується у вигляді певних символів, знаків, а потім викладач коментує їх функціональні й системні взаємозв'язки» [4, с. 136].

Коментований супровід відеоінформації чи анімації підвищує якість навчання, зокрема мотивує студентів до усвідомленого, цілеспрямованого оволодіння змістом лекційного матеріалу; поживляє інтерес як до почутого, так і до побаченого; активізує увагу, пам'ять, мислення та інші психічні процеси; сприяє зацікавленості, емоційності, естетичному задоволенню студентів. Варто зауважити й про зміну ролі викладача, котрий ефективніше організовує проведення лекції в часовому вимірі з можливістю приділити більшу увагу обговоренню складних або проблемних моментів навчальної інформації.

Готуючи лекцію-візуалізацію, ми заздалегідь розробляємо на комп'ютері в додатку Power Point MS Office необхідну кількість слайдів, доповнюючи відеоінформацію на них аудіосупроводом і елементами анімації. Така робота передбачає наявність у викладача ЗВО відповідних знань комп'ютера й необхідних навичок роботи на ньому. На нашу думку, ефективність використання лекції-візуалізації, її доступність для розуміння, усвідомлення й сприйняття студентами зумовлені специфічністю оформлення текстового матеріалу, який подається у вигляді графіків, логічних схем, порівняльних таблиць, дидактичних кросвордів, діаграм, ілюстрацій, рисунків, формул тощо та мотивує майбутніх вихователів і вчителів до роздумів уголос, до конструктивного обговорення чи навіть участі в дискусіях із викладачем або одногрупниками.

У процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної та загальної середньої освіти ми також активно використовуємо неімітаційну інтерактивну лекцію із застосуванням техніки зворотного зв'язку, що дає змогу значно оперативніше керувати навчанням.

Використання різних видів наочності, звісно, сприяє підвищенню ефективності навчання, але інформація про якість засвоєння дидактичного матеріалу студентами може надходити до викладача не повною мірою, іноді епізодично й часто із запізненням, що не забезпечує швидкого усунення недоліків і прогалин, у т. ч. у методиці викладання.

З метою інтенсифікації каналу зворотного зв'язку, а отже, й оптимізації успішності майбутніх працівників дошкільної та загальної середньої освіти варто використовувати високоефективні мультимедійні програми інтерактивного характеру й відповідне обладнання, які уможливають не тільки комп'ютерну проєкцію на екран відповідного навчального матеріалу та контрольних запитань чи завдань, а й негайне опрацювання комп'ютерною технікою студентських відповідей із подальшим наданням викладачу відповідної інформації. Отож викладач має можливість швидко ухвалювати рішення щодо продовження чи зміни тактики ведення лекції, застосування відповідних методів, прийомів, форм і засобів.

Лекцію із застосуванням техніки зворотного зв'язку бажано проводити в спеціально облаштованих приміщеннях. Утім, за їх відсутності така лекція можлива на основі використання вербаліки викладача: йдеться про постановку відкритих запитань на початку лекції, після розгляду конкретного пункту плану чи наприкінці лекції. У разі правильної відповіді викладач продовжує лекцію, якщо ж відповідь неправильна, варто проаналізувати помилку, вказати на її причину, пояснити окремі моменти, поставити додаткові запитання, підсумувати сказане.

Отже, використання таких неімітаційних інтерактивних методів навчання як лекція-візуалізація та лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку, сприяє зміні традиційно звичної для студентів ситуації навчання й залучає їх до активної міжсуб'єктної взаємодії, де великого значення набуває ефективна комунікація на основі взаєморозуміння, взаємодопомоги, поваги, емпатії, толерантної поведінки.

Список використаних джерел

1. *Морозов В.* Упровадження новітніх інформаційних технологій у сучасний педагогічний дискурс. *Вища освіта України*. 2013. № 2. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_2_12.

2. Педагогіка : баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III–IV рівнів акредитації / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2019. 572 с.

3. *Непомняця Т. В.* Формування комунікативної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі навчання математичних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Донецьк, 2013. 252 с.

4. *Баліцька О. П.* Інноваційні технології у викладанні лекцій для вищих навчальних закладів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2015. Вип. 43. С. 134–138. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/100/94>.